

Prof. dr hab. Ewa Solarska

Katedra Biotechnologii Mikrobiologii i Żywienia Człowieka

Wydział Nauk o Żywności i Biotechnologii

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

ul. Skromna 8 20-704 Lublin

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Rity Góralskiej-Walczak pt. „Transformacja systemów żywnościowych w kierunku zrównoważenia z uwzględnieniem perspektyw żywności ekologicznej, diety oraz strat i marnotrawstwa żywności”, wykonanej pod kierunkiem dr hab. Dominiki Średnickiej-Tober, prof. SGGW w Katedrze Żywności Funkcjonalnej i Ekologicznej Instytutu Nauk o Żywieniu Człowieka Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego

Przedstawiona do recenzji praca uwzględnia bardzo ważny i aktualny temat transformacji systemów żywnościowych w kierunku zrównoważonego rozwoju, obejmującego perspektywy żywności ekologicznej, diety oraz strat i marnotrawstwa żywności. Wobec braku badań integrujących te trzy perspektywy oraz wskazujących systemowe obszary interwencji wspierające transformację systemów żywnościowych, szczególnie w krajach Europy Środkowo-Wschodniej mgr Rita Góralska-Walczak w ramach niniejszej pracy doktorskiej podjęła się identyfikacji czynników sprzyjających i ograniczających transformację systemów żywnościowych oraz opracowania punktów wejścia wspierających ten proces na podstawie zintegrowanej analizy perspektyw żywności ekologicznej, diety oraz strat i marnotrawstwa żywności. Badania przeprowadzono w ramach międzynarodowego projektu SysOrg, obejmującego pięć zróżnicowanych terytoriów badawczych: Warszawę, Kopenhagę, Północną Hesję, Cilento oraz Kenię. W badaniach wykorzystano podejście mieszane, integrujące analizę ilościową, jakościową oraz analizę danych wtórnych. W ocenianej pracy doktorskiej analiza ilościowa objęła badanie ankietowe przeprowadzone wśród 449 mieszkańców Warszawy, natomiast analiza jakościowa uwzględniała wywiady częściowo ustrukturyzowane z przedstawicielami pięciu inicjatyw warszawskich. Przeprowadzono również analizę porównawczą transformacji systemów żywnościowych w pięciu terytoriach oraz identyfikację punktów wejścia wspierających transformację systemów żywnościowych na podstawie zidentyfikowanych dźwigni i barier transformacji. Ponadto, w ramach analizy dotyczącej perspektywy diety przeprowadzono analizę czynnikową, która pozwoliła wyodrębnić siedem wzorców żywieniowych. Analiza ta umożliwiła ocenę zależności pomiędzy wzorcami żywieniowymi, udziałem żywności ekologicznej w diecie oraz innymi wskaźnikami

zrównoważonych zachowań żywieniowych. Uzyskane wyniki stanowią jeden z elementów integracji trzech perspektyw badawczych oraz identyfikacji mechanizmów transformacji warszawskiego systemu żywnościowego.

Rozprawa doktorska pani mgr Rity Góralskiej-Walczak jest zbiorem trzech recenzowanych, tematycznie spójnych, oryginalnych prac twórczych opublikowanych w latach 2025-2026 w czasopismach o zasięgu międzynarodowym posiadających sumę współczynników IF 19,8 oraz 420 punktów wg listy czasopism punktowanych MNiSW. We wszystkich publikacjach Doktorantka jest pierwszym autorem a także autorem korespondencyjnym i jej wkład w przygotowanie artykułów dotyczył opracowania koncepcji badania oraz jego założeń teoretycznych, zaprojektowania metodologii badawczej, w tym narzędzi badawczych (kwestionariusza ankiety oraz scenariusza wywiadów), zbierania danych jakościowych i ilościowych, przeprowadzenia analiz statystycznych i interpretacji wyników oraz przygotowania manuskryptu do druku. W każdej publikacji Pani dr hab. Dominika Średnicka - Tober prof. SGGW, pełniąca funkcję promotora pracy doktorskiej, jest współautorem.

Góralska-Walczak R., Stefanovic L., Kazimierczak R., Kopczyńska K., Matthiessen L.E., Strassner C., Peronti B., Pugliese P., El Bilali H., Aboussaleh Y., Średnicka-Tober D. Is Organic Food Consumption Associated with Other Sustainable Food-Related Behaviors? Insights from a Survey in the Capital City of Poland. *Nutrients*. 2025; 17(13): 2113. <https://doi.org/10.3390/nu17132113>.

Punktacja MNiSW₂₀₂₅ – 140 pkt.; IF₂₀₂₅ – 5,0[†]

Góralska-Walczak R., Stefanovic L., Kopczyńska K., Kazimierczak R., Bügel S.G., Strassner C., Peronti B., Lafram A., El Bilali H., Średnicka-Tober D. Entry Points, Barriers, and Drivers of Transformation Toward Sustainable Organic Food Systems in Five Case Territories in Europe and North Africa. *Nutrients*. 2025; 17(3): 445. <https://doi.org/10.3390/nu17030445>.

Punktacja MNiSW₂₀₂₅ – 140 pkt.; IF₂₀₂₅ – 5,0[†]

Góralska-Walczak R., Stefanovic L., Kopczyńska K., Kazimierczak R., Bügel S.G., Strassner C., Rossi L., Średnicka-Tober D. Drivers and barriers of transformation towards a sustainable food system in Warsaw. *Journal of Cleaner Production*. 2026; 563: 148419. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2026.148419>.

Punktacja MNiSW₂₀₂₆ – 140 pkt.; IF₂₀₂₆ – 9,8[†]

Zakres merytoryczny powyższych publikacji przedstawionych jako praca doktorska jest zgodny z tytułem, co potwierdza spełnienie warunku spójności tematycznej artykułów zgłoszonych jako osiągnięcie naukowe, a dzięki temu spełnia warunek stawiany doktorantom do stopnia doktora. Publikacje przedłożone jako osiągnięcie naukowe Doktorantka uzupełniła opracowaniem obejmującym następujące rozdziały: streszczenie w języku polskim i angielskim, wykaz skrótów, uzasadnienie podjęcia tematu, cel i zakres pracy, hipotezy

badawcze, materiał i metodyka badań, omówienie wyników i dyskusja, wnioski i weryfikacja hipotez badawczych, podsumowanie, bibliografia oraz załączone publikacje stanowiące rozprawę doktorską i oświadczenia autorów. Cel pracy jest jasno sprecyzowany i dobrze zrealizowany. Badania trwające cztery lata obejmowały weryfikację właściwie ukierunkowanych hipotez. Metody badań są dokładnie i jasno opisane. Wyniki badań opracowano w sposób przejrzysty i uporządkowany. Najistotniejsze z nich, zweryfikowane analizami statystycznymi, przedstawiono na 29 dobrze dobranych rycinach i 5 tabelach. Doktorantka przeanalizowała obszerny materiał obejmujący badania ankietowe oraz wywiady częściowo ustrukturyzowane, który wymagał dużego nakładu pracy i zaangażowania, a następnie właściwej interpretacji i dyskusji uzyskanych wyników badań. Dyskusja została przeprowadzona wnikliwie odnosząc się do rezultatów badań innych autorów. Wnioski są zredagowane w formie czytelnej i są spójne z celami i hipotezami badawczymi. Merytoryczna część pracy kończy się podsumowaniem, w którym autorka stwierdza, że uzyskane wyniki potwierdziły wszystkie cztery postawione hipotezy badawcze. Bibliografia zawiera łącznie 95 pozycji. Publikacje naukowe w pełni nawiązują do tematu badań. Znajomość literatury przedmiotu wskazuje na bardzo dobre przygotowanie Doktorantki do dalszej pracy naukowo-badawczej.

Badania przeprowadzone przez panią mgr Ritę Góralską Walczak w ramach międzynarodowego projektu badawczego SysOrg dostarczyły praktycznych strategii transformacji systemów żywnościowych w Warszawie. Istotne było w tych badaniach kompleksowe podejście łączące nawyki żywieniowe, żywność ekologiczną i marnowanie żywności. Badania wniosły ogromną wartość do nauki i praktyki rolniczej. Metodologia łącząca badania ilościowe obejmujące ankiety gospodarstw domowych z jakościowymi tj. wywiadami przeprowadzonymi z przedstawicielami ekoinicjatyw, pozwoliła na stworzenie uniwersalnych rekomendacji. Porównanie rynków żywności ekologicznej w Warszawie, w Północna Hesji oraz w Kopenhadze uwypukliło ogromne różnice w stopniu dojrzałości tych systemów. Choć we wszystkich tych krajach zidentyfikowano bariery, ich charakterystyka w Polsce była diametralnie inna niż u zachodnich partnerów. Polska mierzy się głównie z barierami strukturalnymi i popytowymi, podczas gdy Niemcy i Dania napotykają bariery nasycenia i optymalizacji procesów. W Warszawie konsumenci wskazują na zbyt wysoką cenę produktów ekologicznych, przez co żywność ta wciąż jest postrzegana jako produkt niszowy i luksusowy. W Niemczech i Danii cena również ma znaczenie, ale bariera ta jest znacznie mniejsza dzięki wyższym dochodom. W naszym kraju jest niska dostępność do produktów ekologicznych, podczas gdy w Danii i Niemczech są dobrze zorganizowane łańcuchy dostaw.

Badania przeprowadzone w naszym kraju wykazały, że jedną z głównych barier transformacji żywności w kierunku zrównoważenia jest brak ogólnych mechanizmów wsparcia w sektorze publicznym. Stołówki w szkołach, przedszkolach czy szpitalach rzadko kupują produkty ekologiczne, kierując się w przetargach wyłącznie najniższą ceną. Dania, szczególnie Kopenhaga, jest światowym wzorem w tej dziedzinie, gdyż w tamtejszych jednostkach publicznego żywienia 90% stanowi żywność ekologiczna. Niemcy zakładają osiągnięcie 30% udziału rolnictwa ekologicznego do 2030 roku poprzez systemowe ułatwienia prawne i finansowe. Polska przewiduje wzrost udziału rolnictwa ekologicznego do 7% w 2030 roku.

Podczas czytania pracy doktorskiej nasunęły się pytania, które mogą być przyczynkiem do dyskusji:

W pracy wykazano liczne bariery transformacji systemów żywnościowych w kierunku zrównowżonego rozwoju w Polsce, w tym instytucjonalne. Jakie punkty wejścia uznałaby Pani Doktorantka za takie, które powodując niewielką, dobrze ukierunkowaną zmianę mogłyby wywołać daleko idące pozytywne skutki w transformacji systemów żywnościowych w naszym kraju i czy są szanse na wprowadzenie takich zmian w krótkim horyzoncie czasowym?

Rozprawa doktorska posiada drobne mankamenty, które pozwolę sobie przytoczyć. W tekstach naukowych nie powinno się używać wyrażenia „z kolei”, które dosyć często występuje w tekście pracy. Wyrażenie to nie jest z definicji błędem, ale w tekstach naukowych bywa nadużywane lub brzmi zbyt publicystycznie. Można je zastąpić precyzyjniejszymi spójnikami i zwrotami zależnie od kontekstu, takimi jak natomiast, jednakże, następnie czy w dalszej kolejności. Na stronie 61 wystąpił drobny błąd literowy, bowiem zamiast określenia „ograniczona opłacalność” zapisano „organiczna opłacalność”.

Do najważniejszych osiągnięć pracy zaliczam:

Zastosowanie podejścia badawczego wykazującego, że równoczesna analiza perspektyw diety, żywności ekologicznej oraz strat i marnotrawstwa żywności umożliwia identyfikację zarówno wspólnych, jak i specyficznych czynników wpływających na transformację systemów żywnościowych. Podejście to może stanowić użyteczne narzędzie wspierające projektowanie kompleksowych działań i polityk żywnościowych.

Osadzenie badań w międzynarodowym projekcie SysOrg obejmującym pięć terytoriów Europy i Afryki Północnej, co pozwoliło na przeprowadzenie analiz porównawczych i identyfikację wspólnych barier oraz dźwigni zmian.

Wykorzystanie koncepcji *leverage points* czyli punktów wzmocnienia, która umożliwiła nie tylko identyfikację barier i dźwigni transformacji, lecz także wskazanie potencjalnych punktów wejścia wspierających rozwój bardziej zrównoważonych systemów żywnościowych.

Uznanie międzynarodowe i wysoką wartość naukową wyników badań, potwierdzone publikacją w prestiżowym czasopiśmie *Journal of Cleaner Production*. Artykuł ten, wchodzący w skład cyklu publikacji rozprawy doktorskiej, ukazał się w wysoko cenionym na świecie tytule, co dowodzi istotności oraz najwyższej jakości metodologicznej podjętej problematyki badawczej.

Wniosek końcowy

W podsumowaniu stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca doktorska mgr Rity Góralskiej-Walczak pt. „Transformacja systemów żywnościowych w kierunku zrównoważenia z uwzględnieniem perspektyw żywności ekologicznej, diety oraz strat i marnotrawstwa żywności”, wykonanej pod kierunkiem dr hab. Dominiki Średnickiej-Tober, prof. SGGW stanowi oryginalne i praktyczne osiągnięcie naukowe. Praca doktorska Pani mgr Rity Góralskiej-Walczak spełnia wymogi Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.), w trybie określonym Uchwałą Nr 89-2022/2023 Senatu SGGW z dnia 26 czerwca 2023 roku w sprawie uchwalenia *Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie*.

W związku z powyższym, przedstawiam Radzie Dyscypliny Technologia Żywności i Żywnienia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wniosek o dopuszczenie mgr Rity Góralskiej-Walczak do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Stawiam ponadto wniosek o wyróżnienie pracy doktorskiej nagrodą z uwagi na duże znaczenie naukowe i praktyczne tematu oraz kompleksowy charakter pracy, a także sposób przedstawienia wyników.

Lublin dn. 10.08.2026

prof. dr hab. Ewa Solarska